

De paashomilie van Melito van Sardes (? - ±180) en Genesis 1-11

J.W. van Meerten

Uitgeverij Brevier gaf in 2013 een prachtig werk uit van Melito van Sardes.¹ Melito was in de tweede eeuw na Christus bisschop van Sardes, een gemeente die ook in de Openbaring aan Johannes wordt genoemd. Prof. dr. Paul van Geest schrijft in het genoemde boekje van Melito een uitvoerige inleiding tot de tekst en vinden we ook wat over Melito zelf. Melito heeft nog meer werken geschreven, volgens Eusebius van Caesarea schreef hij verschillende werken zoals een boek over de Schepping, helaas zijn deze boeken verloren gegaan.

Schepping

Eusebius citeert uit een ander boek, *Gedeelten uit de Schrift*, waarin Melito de als canoniek erkende boeken van het Oude Testament aanhaalt.² We lezen in het citaat dat Melito Genesis een van de vijf boeken van Mozes noemt. Volgens Melito in zijn paashomilie schiep God door Zijn Woord *'in het begin de bemel en aarde (...) en alle dingen daarin'*.³ Christus was er al voordat de God schiep. Melito noemt Hem *'de eerstgeborene van God. Hij die is geboren voor de morgenster'*.⁴ Hij liet het licht *'bloesemen en de dag (...) glanzen'*.⁵ Hij scheidde het duister af en zette de eerste startstreep. Melito verwijst naar Job 26 vers 7 als hij zegt dat Hij de *'aarde opbong'*. Hij verwijst hier later nog een keer naar en voegt dan toe dat Hij de hemelen heeft vastgezet en alles heeft bevestigd.⁷ Hij dempte de afgrond en spreidde het gewelf uit. Hierbij verwijst Melito naar Genesis 1 vers 6-8. Hij ordende de kosmos en zette de sterren aan de hemel, hij ontstak de lichten en maakte de engelen in de hemel en bevestigde daar de tronen. Hij *'vormde uit de aarde de mens'*.⁸ Hij liet de mens *'delen in Zijn eigen adem en plaatste hem in de Hof van Eden, in het oosten, om daar beerlijk te leven'*.⁹ Hij stelde hem een wet als opdracht: *'Van alle bomen mag je eten, je mag je ermee voeden. Maar eet niet van de boom van kennis van goed en kwaad. De dag waarop je daarvan eet, zul je sterven'*.¹⁰ Melito verwijst hierbij naar Genesis 1 en 2.

Zondeval

Volgens Melito is de mens ontvankelijk voor goed en slecht, zoals een kluit aarde van twee kanten ontvankelijk is voor zaadjes. *'Hij liet de raadgever toe, die vijandig is en gulzig, en raakte de boom aan, overtrad het gebod, was God ongeboorzaam.'*¹¹ Melito verwijst hierbij naar Genesis 3. De mens werd uitgeworpen in deze wereld, *'als in een kerker voor veroordeelden'*.¹² Hij werd wel talrijk aan jaren, *'maar door het proeven van de boom werd hij ontbonden en zonk in de aarde. Voor hem resteerde een erfenis voor zijn kinderen'*.¹³ Melito somt op bladzijde 49-51 allerlei zaken op die voortkomen uit de val van de mens: ontucht, bederf, roemloosheid, slavemij, tirannie, dood, ondergang. Hierbij verwijst hij naar Romeinen 1 vers 21-30. Volgens Melito werd de ondergang van de mensen op aarde *'vreemd en vreselijk'*.¹⁴ *'Ze kwamen onder het juk van tirannieke zonden en werden afgevoerd naar streken van begeerten, waar ze werden overspoeld door onverzadigbare lusten: overspel en ontucht, liederlijkheid en geldzucht, moordpartijen, bloedvergieten, tirannie van slechtheid, tirannie van wetteloosheid.'*¹⁵ Melito somt nog een hele lijst met zonden op, hij eindigt de lijst met: *'Ja, de mens werd door de dood in stukken gedeeld. Een vreemd soort ramp, een vreemd soort gevangenschap omgaf hem, bij moest als krijtsgevangene mee naar de schaduwen des doods. Het beeld van de Vader bleef liggen, verlaten'*.¹⁶ Maar gelukkig houdt het hier niet op: *'Dit is nu de reden waarom het mysterie van Pasen is vervuld in het lichaam van de Heer'*.¹⁷ Volgens Melito is het zo dat Christus diegene is *'om wie de Vader alles heeft gemaakt van het begin tot in alle eeuwen'*.

Overige vermeldingen van gebeurtenissen uit Genesis 1-11

Volgens Melito werd Abel gedood.¹⁸ Daarmee is Abel het type van Christus want die werd evenzo gedood: *'Hij is het Die in Abel is vermoord'*.¹⁹ Als Melito de geschiedenis van Israël bespreekt dan zegt hij: *'Hij is het die jou heeft uitgekozen en jou heeft geleid van Adam naar Noach, van Noach naar Abraham, van Abraham naar Isaak en Jakob en de twaalf Patriarchen'*. Daarna gaat hij verder met de geschiedenis van dat volk in Egypte etc. Het lijkt er op dat Melito geen onderscheid

maakt in de historiciteit van de eerste geschiedenis van de aarde en de latere geschiedenis van de uittocht en doortocht.

Hopelijk geeft dit overzicht aanleiding tot vervolgonderzoek naar de paashomilie van Melito en de bedoelingen van de tekst²⁰.

¹ Melito van Sardes, 2013, *Als een lam. De oudste paashomilie vertaald door Vincent Hunink, Ingeleid door Paul van Geest* (Kampen: Brevier).

² Eusebius, 2000, *Kerkgeschiedenis. Vertaald, bewerkt en van aantekeningen voorzien door dr. Chr. Fahner* (Zoetermeer: Boekencentrum), blz. 198.

³ Bladzijde 47.

⁴ Bladzijde 63.

⁵ Bladzijde 63.

⁶ Bladzijde 63.

⁷ Bladzijde 69.

⁸ Bladzijde 47, bladzijde 63.

⁹ Bladzijde 47.

¹⁰ Bladzijde 48.

¹¹ Bladzijde 48.

¹² Bladzijde 48.

¹³ Bladzijde 48.

¹⁴ Bladzijde 49.

¹⁵ Bladzijde 49.

¹⁶ Bladzijde 49-50.

¹⁷ Bladzijde 52.

¹⁸ Bladzijde 53.

¹⁹ Bladzijde 56.

²⁰ Bronvermelding: Meerten, J.W. van, 2016, *De paashomilie van Melito van Sardes (? - ±180) en Genesis 1-11*, www.logos.nl/terug-naar-de-bronnen